



Nerijus Pačėsa yra akivaizdus pavyzdys to, kad lietuviškoje akademinėje bendruomenėje netrūksta ne tik dažnai sausus mokslus mūsų jaunimui dėstančių teoretikų, bet ir realiame pasaulyje savo įgūdžius išbandžiusių praktikų. Didžiąją dalį savo karjeros praleidęs verslo pasaulyje, o dabar vadovaujantis ISM Vadybos ir ekonomikos universitetui, N.Pačėsa teigia, kad lietuviai yra išsaugoję savo gebėjimą prisitaikyti prie įvairių sąlygų ir pokyčių. Apie tai - šiame interviu.



Eltos nuotr.

Esame turtingi, nes turime savo istoriją

- Kaip vertintumėte švietimo situaciją Lietuvoje?

- Manyčiau, šiuo atveju faktai parodo daugiau nei mano nuomonė. O faktai yra tokie - studijuojančiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų pas mus yra didžiausias Europos Sąjungoje (ES), tačiau finansavimas vienam studentui yra mažiausias. Taigi kažkas čia negerai. Negerai tai, kad per daug žmonių studijuoja arba studijoms skiriama per mažai pinigų. Bet kokiu atveju - negerai. Dabartinė situacija, manau, liudija, kad daugiau pinigų šiuo metu valstybė skirti negali. Vadinausi, savo laiku prigaminome per daug programų, galbūt įsteigėme per daug universitetų, o tai savo ruožtu aukštojo mokslo lygį mūsų šalyje devalvavo. Ir jeigu dabar dažnai girdime apie tokią aukštojo mokslo padėtį, šiuos vertinimus lemia būtent anksčiau išvardyti faktai. Šito, savime aišku, negalima apibendrinti - yra puikių universitetų, puikių programų, puikių dėstytojų, tačiau lygiai taip pat yra labai prastų programų ir taip pat prastų pagal jas parengiamų absolventų. Ir tas šaukštas, o galbūt ir didelis samtis deguto mūsų aukštojo mokslo sistemoje viską gadina. Dėl šios priežasties mes turime tai, ką turime. Daugelis gerų ir

pažangių moksleivių jau nelabai planuoja savo ateitį sieti su aukštosiomis mokyklomis Lietuvoje, užsienyje niekas net nemąsto, kad studijuoti būtų galima atvažiuoti į Lietuvą, nes vietos aukštojo mokslo sistema paprastai lenkia mūsų. Taigi šie faktai rodo, kad mūsų aukštojo mokslo sistemoje ne viskas yra gerai.

- Koks švietimo problemų vaidmuo jaunimo emigracijos procese?

- Vyraujant nuostatai, kad mokslo kokybė pas mus yra prasta, natūraliai kyla noras važiuoti kur nors kitur. Pats išvažiavimo faktas jokia būdu nėra blogas, nes tokiu būdu pasisemiami patirties, lyginama, parsivežama naujų idėjų. Tačiau tik stiprius patriotinius pagrindus turintis žmogus gauna visus šiuos su išvykimu į kitą aplinką susijusius plusus. Jam net minties nekyla, kad ištrūkęs iš Lietuvos daugiau į ją nebegrįš. 1994 m., kai pats dar buvau studentas, vyko į JAV aplankyti kito universiteto. Kartu buvo numatytos krepšinio varžybos. Atvykę į Čikagą susitikome su lietuvių bendruomenės nariais, tarp jų buvo ir neseniai atvykusių lietuvių. Būtent tokioje naujųjų emigrantų šeimoje man ir teko gyventi. Viešnagai artėjant į pabaigą manęs paklausė,

ką toliau veiksiu. Atsaciau, kad važiuoju namo. Jų reakcija leido suprasti, kad aš esu kvailas. Suprask, sugebėjau gauti vizą, atvažiuoti į Ameriką, o dabar ketinu grįžti. Jam net klausimo nekilo, kad aš galiu važiuoti namo, o man, atvirksčiai, net nekilo minties, kad galėčiau ten pasilikti. Taigi šioje vietoje patriotiškumo jausmas taip pat atlieka didelį vaidmenį.

- Ką esant tokiai situacijai galėtų daryti valstybė?

- Pirmiausia reikia investuoti į švietimą. Ir, aišku, į pradinį, čia reiktų atkurti moksleivių sąjungas ir kurti kito tipo moksleivių bendruomenes. Esant bendruomenėms, žmonėms vienijantis, bendraujant ir dirbant dėl bendro tikslo, lengviau galima perteikti vertybes, nes žmonės joms tampa atviri. Juk klasėje visko nenuveiksi, tačiau jeigu bus organizacijos, tautiniu pagrindu formuojamos bendruomenės, pagaliau tie patys būreliai, į kuriuos savanoriškai, niekieno nevaromi ateis jauni žmonės, pozityvus rezultatas anksčiau ar vėliau bus.

Štai sportas. Dažnai atrodo, kad pas mus valdžioje egzistuoja supratimas - jeigu reikia ką nors iš ko nors atimti, vadinausi, atimkime iš sporto, nes visur kitur ir taip trūksta. Tačiau nereikia pamiršti, kad sportas yra mus, kaip tautą, bene

labiausiai vienijantis elementas, suteikiantis mums visiems bendrumo jausmą. Mes jame dalyvaujame, mes jį stebime, didžiuojamės pergalėmis. Kuo šitų dalykų daugiau, tuo mūsų patriotinis jausmas stiprėja. Kitaip sakant, laimime Europos krepšinio čempionatą, užgroja "Trys milijonai" ir beveik gali tikėtis, kad iš Lietuvos mažiausiai metus niekas neemigruos. Šaržuuju, bet esmė, man atrodo, aiški.

Ir trečias dalykas - kultūra. Būtent per ją mes pažįstame tai, ko esame nematerialiai turtingi, suvokiame, kur slypi mūsų tautinė kultūrinė savimonė. Galiausiai per kultūrą mes augame kaip žmonės, asmenybės. Sportas gal ir nesuteikia tos edukacijos, tačiau kultūros atžvilgiu yra kitaip - jos padedami mes įgyjame gilesnį savęs supratimą. Ir ne vien tautine prasme.

- Ar galėtumėte išskirti tris pagrindinius mūsų šalies pranašumus?

- Vienas svarbiausių Lietuvos pranašumų yra tai, kad pas mus iš tikrųjų yra labai didelė elektroninių priemonių skvarba, o tai rodo visuomenės atvirumą naujovėms. Šioje srityje mes pirmuome, pradedant kompiuteriais, interneto skvarba ir baigiant įvairiomis mobiliosiomis technologijomis.

Antras dalykas yra tai, kad mes

vis dar esame išsaugoję savo gebėjimą prisitaikyti prie įvairių pokyčių ir sąlygų. Mūsų lietuviški verslai pasižymi tikrai dideliu adaptyvumu, geba prisitaikyti, greitai randa kitas rinkas, greitai persiorientuoja. Kitaip sakant, išgyvenome Rusijos krizę, išgyvensime ir šią. Būtent šis gebėjimas prisitaikyti, susiformavęs dėl įvairių istorinių ir ekonominių aplinkybių, yra milžiniškas plusas, kurį taip pat turėtume išnaudoti.

Na ir galiausiai grįžkime prie patriotiškumo faktoriaus, manau, tai didelis potencialas. Pavyzdžiui, istorija. Mes ją turime, daugiau ar mažiau žinome, didžiuojamės ja ir tai suteikia stiprius tautinius pamatus mūsų valstybei. Nes kur kas sunkiau yra valstybėms, kurios negali pasigirti tokia turtinga ir ilga valstybės istorija. Taigi tai taip pat yra vienas svarbesnių mūsų pranašumų, tai turime suprasti ir didžiuotis.

- Ko palinkėtumėte ateities Lietuvai?

- Gerinti švietimą, sportą ir kultūrą kuruojančią politiką bei greičiau apsispręsti dėl strateginių šalies prioritetų. Tokius turi estai (informacinės technologijos - aut. past.), tokius turime turėti ir mes.

Parengė Laurynas VEGYS



Kas būtų buvę, jeigu mūsų valstybė prieš šešerius metus nebūtų įstojusi į Europos Sąjungą?

Ar 2004 m. Lietuva, kaip nepriklausoma valstybė, galėjo nestoti į Europos Sąjungą? Dr. Gintaras Beresnevičius, tuo metu parašęs knygą „Imperijos darymas“, laikėsi euroskeptiško požiūrio į ES ir į mūsų stojimą, bet vis dėlto pripažino tai, kad mes tiesiog negalėjome tuo metu nestoti į ES. Seime tuo metu buvę valdantieji, opozicija, bemaž visi savo rinkimų programose deklaravo stojimą į ES. O ir patys per referendumą balsavę žmonės irgi pritarė stojimui į ES. Tad ar galėjome pasukti kitu keliu? Ir ar šis kelias buvo apskritai?

Šioje NACIONALINIO PASI-PRIEŠINIMO JUDEJIMO apskri-tojo stalo diskusijoje dalyvauja Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUŠKAS, Seimo Darbo partijos frakcijos narys Kęstutis DAUKŠYS, pirmoji nepriklausomos Lietuvos premjerė, Lietuvos liaudies partijos lyderė prof. Kazimiera PRUNSKIENĖ, SEB banko prezidento patarėjas, finansų analitikas Gitanas NAUSĖDA. Diskusiją veda žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Gerb. Rolandai, ar galėjome mes tada nestoti į Europos Sąjungą?

R.PAULAUŠKAS: Pirmiausia ne visi tada buvo už Europos Sąjungą. Ir 2004 metais tiek referendumo metu, tiek paskui Europos Parlamento rinkimų metu buvo viena partija, kuri nuosekliai tam nepritarė. Tai buvo Tautos pažangos partija. Ir aš tada buvau vienas iš jos lyderių. Taigi ne visi pritarė stojimui į ES, bet net ir būdamas prieš supratau, kad iš tikrųjų nestoti mes neturime jokių galimybių. Ir tą paradoksą tuojau paaiškinsiu. Ne tik lietuviai, bet ir lenkai, rusai arba, žiūrėkime dar plačiau, visa postkomunistinė erdvė, buvo tai perėmusi Europos mitus, kad negalėjo įvertinti realių dalykų. Iš pradžių, gyvendami už uždoros sienos ir nebegalėdami palyginti savo gyvenimo, susidūrėme tam tikrą viziją. Įsivaizduokite, mergaitė išsimylėjo, ir tėvai mato, kad jis ją išnaudoja. Jūs galite ją aiškinti kiek norite, bet nieko nepadarysite - kol mergaitė pati nenusvils, ji eis paskui tą žmogų. Antra priežastis, dėl ko mes negalėjome nestoti, buvo geopolitiniai interesai tų, kurie kūrė ES. Pasižiūrėkit, kas buvo daroma su Danija jai stojant į ES. Tris kartus buvo rengiamas referendumas, kol privertė padaryti tai, ko reikėjo tiems, kuriems tą idėją

stūmė. Tai buvo tokie stambūs geopolitiniai interesai, kad mūsų, naujų žmonių, planai ir mintys neturėjo jokios reikšmės. Būtų privertę įstoti į ES. Bet ir versiti nereikėjo, mes gyvenome šitomis iliuzijomis.

K.DAUKŠYS: Rolandas viską labai teisingai pasakojate. Reikia ir kitą pusę pažiūrėti. Dėl ko atsirado ES? Kada tarptautinės kompanijos peržengė savo valstybių sienas, jos reikėjo bendros rinkos ir vienu įstatymu. Matydamos, kad sovietinis blokas sužlugdo, jos žiūrėjo, kaip „pasiimti“ papildomą darbo jėgą. Kita vertus, ir mūsų nacionalinis elitas elgėsi kaip paauglys, atitrūkęs nuo tėvų - Lietuva atsipalėšė nuo Sovietų Sąjungos - ir teisingai padarė, bet ilgai neištraudė, kai reikėjo kitų tėvų, kitos globos, kurie už jį atsakyti. Galbūt mums būtų užtekę įstoti į NATO ir į Pasaulinę prekybos organizaciją? Niekas neskaičiavo, kaip Lietuva būtų gerėjusi. Užsidėję gražius akinius, esame į ES, nes ES lyg ir saugiau. Noriu pacituoti Europos parlamentarą Naidželą Faredžą (Nigel Farage) iš Didžiosios Britanijos. Jis pasakė, kad „tokios mažos šalys kaip Lietuva, prisijungdamos prie ES, pralošė viską. Manau, tuo metu mūsų valstybės vadovybė nebuvo subrandusi gyventi savarankiškai ir prisiimti visą atsakomybę už šalies ateitį.“

G.JAKAVONIS: Tas elitas buvo atitrūkęs nuo tautos?
K.PRUNSKIENĖ: Apie elitą galima kalbėti įvairiais aspektais. Pvz., kultūros, meno sferos elitas gal kiek šalčiau žiūrėjo į visas rožines spalvas ir vizijas, bet politinis elitas vis dėlto pakreipė situaciją ta linkme. Iš tikrųjų politiniame lygmenyje buvo labai svarbu įgyti mūsų valstybei autoritetą tarptautiniu mastu, užsisėgti ES etiketę, tapti svarbesniems, lyg ir brandesniems. Buvo daugiau akcentuoja-

ma neutraliteto tema tiek NATO, tiek ES atžvilgiu. Norėčiau pabrėžti, kad argumentų būta ir objektyvių, ne tiktai per rožinius akinius žiūrėtų pranašumų. Brandesnė sistema - harmoningesnė teisinė sistema, pradedant žmogaus teiseimis. Kur mes dabar kreipiamės? Jeigu nebūtume integravęsi, šiandien ne vienas iš politikų, oponuojančių kad ir dabartinei valdžiai, būtų paprasčiausiai nusuktos galvos arba pridaryta dar didesnių nemalonumų, negu pavyko pridaryti. ES teisinė sistema šiek tiek sudrausmina mūsų politikus nuo visiškios savivalės. Be to, ES iš tikrųjų suteikia galimybę jų vidaus rinkose turėti tam tikrų pranašumų. Noriu pabrėžti, kad integracija mes būtina suprantame primityvokai. Integruojęsi, vadinasi, įstoję į instituciją. Integruotis mes galėjome kurį laiką, išlygindami savo kokybę su parametrais, požymius, sąvokas, brandinti teisinę bazę, harmoningesnę su Europos, taip pat saugoti daug pranašumų, apie kuriuos jūs dabar dar nenorite kalbėti, išvengti praradimų.

R.PAULAUŠKAS: Jūs ir gir-dite tuos mitus. Kalbat apie teisinę sistemą Vakaruose, atsimenu vieną dialogą su a.a. Rolandu Pavilioniu. Jis irgi tą patį kalbėjo. Aš jam sakau - jeigu ten tokia gera teisinė sistema, kaip ten gali nelegaliai dirbti šimtai tūkstančių žmonių, tarp jų ir lietuviai? Pilna Vakarų Europa nelegalų, teisinė sistema su tuo niekaip nesitvarko arba nenori tvarkytis, ir man čia pat aiškinama,

kad ten yra tobulesnė teisinė sistema. Arba kalbant apie korupciją - ten korupcijos lygis yra žymiai didesnis ir rafinuotesnis negu Lietuvoje. Lietuviai yra primityvūs runkeliai, palyginti su tuo, kas ten vyksta. Mes net neturime sąvokų jų korupcijos rūšims įvardyti.

G.NAUSĖDA: Ar galima buvo nestoti tuo metu? Mano nuomone, nebuvu, ir klausimą suformuluočiau šiek tiek kitaip. O kokios alternatyvos tuo pat metu buvo? Matau jas dvi. Viena alternatyva buvo, kaip jūs vadinatė, neutralumo politika. Kita alternatyva - jungtis prie branduolio, prie iniciatyvos, kurią parodytų, pvz., centrinės Europos valstybės, ir tarp Nepriklausomų Valstybių Sandraugos ir ES būtų kuriamas branduolys, turintis savo istoriją, ekonominius interesus. Ši alternatyva man neatrodytų nevygybinga. Neutralumas? Bepigu šveicarams kalbėti apie neutralumą, kai už to neutralumo politikos yra šimtinė patirtis. Jeigu pradėtų kalbėti arba prieš 10 metų būtų kalbėjęs Lietuvos politikas apie neutralumą, tai būtų supras-ta kaip likimas prorusiškioje erdvyje su visomis iš to išplaukiančiom pasekmėmis. Pakalbėkime apie viso šio dalyko pasekmes. Būtume naivūs, manydami, kad mums, esantiems neutraliais, ES pasiūlytų pačias maksimaliausias, patraukliausias užsienio prekybos su ja sąlygas. Pakalbėkime apie kitą aspektą - ar energetikoje būtų buvę labai nepriklausomi ir būtume turėję jau šiuolaikinę išsivystytą energetiką? Labai abejoju.



ES teisinė sistema šiek tiek sudrausmina mūsų politikus nuo visiškios savivalės

Kazimiera PRUNSKIENĖ
Viešnia

G.JAKAVONIS: Kalba pakrypo apie ekonominius dalykus. Kiek atsimenu, 2 proc. Europos gaunamos paramos skiriama reklamai, kaip mums gerai ES. Yra užsakomųjų straipsnių, vaizdo klipų, plakatų, balsinės agitacijos, kiek daug mes visko jau gavome. 2004 m., kai įstojome į ES ir kai vyko Europarlamento rinkimai, buvau Vokietijoje. Pas mus visur skambėjo, kiek daug gausime Europoje, o Vokietijoje kabėjo rinkimų plakatai „Mes paversim Rytų Europą taupyti“. Jau tada Europos požiūris buvo visiškai kitoks. Pakalbėkime apie materialinę naudą. Ka mes gauname?

R.PAULAUŠKAS: Kokia ten nauda? Ponia Kazimiera, pamenate, vienoje laidoje jūs sakėte, kad už 1 Lt duos 3 Lt atgal. Aš klausiau, kas bus tas mokėtojas, kas tuos 2 Lt mokės? Tada jūs neatsakėte. Jeigu žiūrėsite paviršutiniškai, iš tikrųjų pasirodys, kad už 1 litą 3 gauname atgal. Bet pašnekėkite su ūkininkais, kurie gauna paramą. Yra masė niuansų, kada pinigai, parama jiems grįžta. Bet ne tai esmė. Mes neskaičiuojame prarastų miltų, neskaičiuojame prarastos atominės elektrinės. Nuosirdžiai nesuprantu, kaip galime kalbėti apie kokius pasiekimus, kai papjovėme paskutinę savo karvę, ir vien dėl to, kad įstojome į ES. Ir tai yra materialiniai nuostoliai. Tą milijardą į ES biudžetą mes mokame mokesčių mokesčių pinigais.

Surenkame ir kas mėnesį pervadame į Bruselio kasą. O atgal jie ateina įvairių programų pavidalu, ir juos pasiima dažniausiai tie, kurie ir taip jau turi pinigų. Pirmąjį grįžta versliui, ir dažnai turtingam versliui. Kai viską suskaičiuoji, dar klausimas, ar toks matematinis rezultatas bus mūsų naudai.

K.DAUKŠYS: Mes liesim tiek ekonomiką, tiek kitas, ne tokias materialias, sritis. Jeigu kalbame

apie ekonomiką ir apie aritmetiką, paskaičiuokime labai paprastai. Perspektyvoje - 7 mlrd. eurų mums iš ES. Tai reiškia maždaug po 3,5 mlrd. eurų per metus. Iš to 3,5 mlrd. eurų turime ES grąžinti, patys inešti. Apie 1,5 mlrd. mums kainuoja atominės elektrinės vieno bloko uždarymas. Kainų skirtumas dėl to, kad mes dabar perkame po 18 centų, o turėjome gyventi po 7 centus, 11 centų maždaug 10 mlrd. kW/h, tai išeis milijardas su kapeikom, plus kitos problemos. Tai kas mums lieka? Milijardas ir pusantro milijardo. Tai aritmetika. Jeigu žiūrime į mūsų įmones, rinką ir kitus dalykus, turime paskaičiuoti ir kokią įmones turėjome uždaryti. Kitas klausimas, kaip mes pasinaudosime ES galimybėmis? ES yra tam tikras pasirinktas kelias, kuriuo eidami arba gerai einame, išnaudojame visas galimybes, arba ne. Galėjome dirbti kad ir nepriklausomi, bet negalėjome neįstoti. Kadangi mes buvome pripratinti, kad reikia dėdės iš Maskvos paklausti, lygiai taip pat skubiai susisieksjome dėde, kuris yra Bruselyje. Bet tam dėdei iš tikrųjų yra „džin, kaip mes čia gyvename. Mums reikia patiems dirbti, o ne galvoti, kad ES mums neš dovanų.“

K.PRUNSKIENĖ: Blogybės, kurias siejame su naryste, didelė dalimi yra susijusios su vyriausybių darbo efektyvumu ir ryžtingumu. Vienas iš didžiausių praradimų neabejotinai yra atominės elektrinės sustabdymas, nors jį galėjo dirbti, toliau gamindama pigiausias energiją už 6 centus. Tik nereikia permesti šios problemos vien tik ant ES. Ji 1997 m. spaudė mus pasakyti savo poziciją. Tuomet mūsų valdžia Andrius Kubilius ir Algirdas Saudargas sakė, kad tai bus derybų objektas. Tada ES, nesulaukusi pirminės mūsų pozicijos, pati pasakė datas ir jas įrašė. Pa-keisti buvo sunkiau, nors nėra beviltiška iki šiandien. Ir tą dalyką siūliau. Kas derėjo? Ar bent vienas premjeras, bent vienas prezidentas rimtai jų lygiu derėjosi šiuo klausimu? Tai yra praleistas šansas. Ir čia ne ES, o mūsų apsilėidimas. Pavyzdžiai, mes kalbėjome, kad dėl mūsų narystės laukai tapo dyki. Prisiminkime, kad iš nepilni 4 mln. ha mūsų laukai tapo apleisti visai ne dėl narystės, o dėl to, kad buvo nevykusiai organizuota restitucija. Buvo grąžinama be atsakomybės dirbti žemę ir tiems, kurie visai neketino dirbti ir galėjo gauti kitą turtą, pramoninį, paslaugų sferą. Buvau atsivežusi kaimo ir žemės ūkio plėtros komisarę - ji net tris kartus Lietuvoje buvo - parodė mums mūsų laukus ir pavyko išsiderėti, kad bent jau panaudodami Europos pinigus galėtume juos apželdinti miškais. Taigi galima daug dalykų išsiderėti, bet reikia tiesiog mokėti gerai derėtis.

G.JAKAVONIS: Kiek esame praradę savo žemės, išpardavę užsieniečiams? Buvo bandyta įrodinėti, kad jeigu nusipirkto anglas, švedas ar vokiečiai žemės Lietuvoje, tai ji vis tiek yra lietuviška, jos juk neišsivežė. Taip pat esame valstybė, kuri prarado daug gyventojų, net jų nežinome tikslaus emigravusiųjų skaičiaus. Ka mes praradome ir ką išsaugojome?

G.NAUSĖDA: Išvardijote daug nuoskaudų ir visos jos yra teisingos. Bet ar iš tikrųjų tai yra ES mums primesti dalykai, ar tai yra mūsų neukiskumas, nesitvarkymas arba nesugebėjimas derėtis dėl savo interesų toje pačioje ES?

Prisiminkime jūs, ponas Rolandai, pateiktą pavyzdį apie geltonkase lietuvaitę, kuri įsimylėjo ES viziją. Įsivaizduokite, ta lietuvaitė ištekėjo, pradėjo nebesirūpinti namų ruoša, pradėjo nebepržiūrėti savo nagų, kasų. Ar tas jaunikis ilgai ją mylės? Labai greitai pabėgs pas kitą. Kur lenkiu? Daug šių dalykų yra susiję ne su ES, o su mūsų pačių nesugebėjimu rūpintis savo žmonių interesais. Grįžkime prie vadinamų neutralumo sąly. Taip, yra Islandija, Norvegija, kitos šalys. Tačiau ir dėl istorinių, ir dėl tradicinių, pagaliau dėl geografinių, geopolitinių priežasčių jos negali būti vertinamos kaip sinonimai, kalbant apie Lietuvos pasirinkimą. Man daug svarbiau yra tai, kad Lietuva, tapusi ES sudėtine dalimi, tapo patrauklesnė ir turizmui, ir investicijoms, pagaliau laisvoji prekyba privertė mūsų verslininkus konkuruoti labai aštriomis sąlygomis. Kai kurie neišlaikė jų, bankrutavo, bet užtai aš dabar galiu rašyti rašančiu rašikliu, mano trintukas trina, aš galiu naudotis produktais, kurie yra lygiai tokios pačios kokybės kaip ir vokiški, olandiški. Aš tai pateikiu kaip vaizdingus pavyzdžius.

R.PAULAUŠKAS: Supraskite teisingai mano poziciją. Aš nei už ES, nei prieš ją. Tik noriu, kad lietuviai realiai vertintų situaciją. Jūs sutinkate, kad pridarėme klaidų. Bet kodėl tu klaidų buvo pridaryta? Dėl to ir pradėjau nuo to, kad mes gyvename iliuzijomis. Ir užuot tas iliuzijas sklaidžius viešojoje erdvėje, 20 m. dominuoja tik entuziazmas, žmonės negirdi kitų nuomonių. Pirmiausiai tai yra elito kaltė, nes jis ir kūrė šį vaizdelį. Elitas yra kaltas, kad žmonės ir toliau išvyksta paskui tą iliuziją.

G.JAKAVONIS: Grįžkime prie pokalbio temos. Pacituosiu ES prezidentą Hermaną van Rompėjų (Herman van Rompuy), kuris pasakė, kad ES laikas nacionalines vertybes išmesti į šiukšlyną. Padiskutuokime, ką mes praradome įstoję į ES. Sunaikinome tautinę mokyklą, perėmėme Vakarų vertybes, kur nuvertinama šeima, iškeliamos įvairių seksualinių mažumų teisės. Pakalbėkime apie kalbą. Net tarybiniais laikais nevyravo tiek rusiškių užrašų, kiek dabar turime angliškų. Jeigu būtume neįstoję, kokį statusą dabar būtų įgijusi mūsų kultūra, vertybės? Kaip greitai mes traukiamės nuo tų senųjų lietuviškų vertybių?

R.PAULAUŠKAS: Yra labai gražus posakis: anksčiau mes rušiene, dabar anglėje. Jis labai gražiai apibūdina dabartinę mūsų kalbos padėtį. Kai, pavyzdžiui, Kaune atsidarydavo nauja parduotuvė, eidavome žiūrėti, ar ne per didelėm raidėm rusiškai užrašyta. Kaune tos raidės buvo vis mažesnės, ir mes tuo džiaugėmės. O dabar rašoma angliškomis raidėmis, ištaisais, vis didesniais sakiniais ir niekam dėl to neskauda. Tai kokia perspektyva gali būti, kalbant šiuo aspektu? Bet tai palyginti dar yra smulkmena. Norint atsakyti į klausimą, ką mes praradome kaip tau-



Fundamentalios Europos Sąjungos tendencijos naikina nacionalinių valstybių idėją kaip tokią

Rolandas PAULAUŠKAS
Žalgirietis



Mums reikia patiems dirbti, o ne galvoti, kad ES mums neš dovanų

Kęstutis DAUKŠYS
Svečias

ta, pirmą derėtų savęs paklausti, ar mes norime būti tauta. Tai yra didžiausias paties elito nesuskalbėjimas. Dalis, kalbėdamas apie Lietuvos interesus, turi omeny visuomeninį, valstybės ir tautos, interesą, o liberalai štai kalba apie žmogaus, asmens, interesą. Jie akcentuoja „aš“, o aš, atstovaujantis tautinėms pažiūroms, akcentuoju žodį „mes“. O procesas eina, jis griauama būtent šitą „mes“ sąvoką. Nes ES skirta ne tautomis. Tai yra visiškai kito lygio darinys, jis griaua ne tik lietuvių, bet ir visų Europos tautų interesus. Be to, mes gyvename išsivaiškšiojančios, emigruojančios tautos metu. Užuot ką nors darė, tai skatiname iš esmės. Nekalbu apie mase kitų smulkesnių dalykų. Fundamentalios ES tendencijos naikina nacionalinių valstybių idėją kaip tokią. Ir tai yra ne tik Vakarų Europos reikalas, tai yra Vakarų civilizacijos idėja.

G.JAKAVONIS: Pritarčiau Rolandui minčiai, kad yra Europos elitas ir tautos elitas.

K.DAUKŠYS: ES yra kapitalistinio turtėjimo produktas. Kompanijoms reikia didesnio lauko žaisti, dėl to joms nacionalinės valstybės reikalinga ne jų valdžia, o tai, kaip tas valstybės tvarkyti nacionalinėm kompanijom. Galime dėl to ginčytis, bet taip yra. Joms reikia žaidimų taisyklių ir kad jų klausytų. Todėl ir nesvarbu, ar prancūzas, ar anglas, ar olandas. Pelnas yra aukščiausias visko.

K.PRUNSKIENĖ: Vokietija yra didžiausias ES donoras ir, be abejoj, jos piliečiai taip pat burnoja dėl kai kurių ES taisyklių, ypač dėl įmokų ir paramos. Pagalvokim, ar galėjo Lietuva, jeigu nebūtų įstojusi į ES, likti vieniša, kaip kokioji dykumoje, ir ar nebūtų susiformavusios kitokios užsienio politikos dimensijos, kitos partnerystės balansas. Dabar, kad ir kaip ten būtų, esame kad ir netobuloje, daug ydų ir blogybių turinčioje sąjungoje, bet vis dėlto čia yra nacionalinių valstybių margumynas. Tame margumyne net nesame mažiausi. Paskaičiavus pagal balsus, vieno lietuvių balso reikšmė balsuojant pri-lygsta trijų vokiečių balsams. Apie „suanglėje“. Mes nebūtume mažiau „suanglėje“, mes būtume amerikoniškai „suanglėje“, būtų-me labiau proamerikietiški. Noriu pabrėžti, kad nesu nusiteikusi prieš bendradarbiavimą arba partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, bet kultūrine prasme, manau, mums, lietuviams, yra kur kas ar-timesnė ES tautų kultūrinė tradicija ir galimybė mums ES vis dėlto turėti savo, kaip Lietuvos, kaip lietuvių tautos, poziciją, balsą ir galėti Bruselyje kalbėti lygiai kaip pat oriai lietuvių kalba su atskiru vertimu, kaip tai daro vokiečiai, prancūzai ar belgai.

G.JAKAVONIS: Vis dėlto anglai ir amerikiečiai yra svarbiausi partneriai. ES nėra vienalytė - egzistuoja labai didelė takoskyra tarp vokiečių, prancūzų bloko ir anglių.

K.PRUNSKIENĖ: Ačiū Dievui, kad yra skirtingų nuomonių. Nes jeigu būtų viena nuomonė, mes turėtume išplėtotą Ameriką ir, žinoma, kai kurias jos ydas. Pvz., ES saugumo ir užsienio politikoje labiau dominuoja konfliktų prevencija, bent jau ne tik teoriskai. Man labiau patinka pozicija, kai prioritetas atiduodamas konfliktų prevencijai, ir mes Lietuvoje turėtume būtent šią poziciją palaikyti.

G.NAUSĖDA: Jeigu pasakytų, kad nacionalinio tapatumo praradimas yra kaina, kurią mes mokame už įstojimą į ES, būčiau stojimo į ES priešininikas. Nemanau, kad ES prezidento pareikšta pozicija yra viešojo ES politika, žmogui irgi pasitaiko kartais nusišnekėti arba pernelyg paaštrinti kai kuriuos dalykus. Galbūt yra tam tikrų tendencijų. Ir man pačiam didelį nerimą kelia tai, kad mes, ypač jaunoji mūsų karta, prarandame tautinį tapatumą. Bet nesutiksiu su tokia pozicija, kad ES viskiau trintų nacionalinius savo narių skirtumus. Tada turėtume sakyti, kad Portugal-



Aš tikiu mūsų perspektyva. Net ir Europos Sąjungoje

Gitanas NAUSĖDA
Svečias

joje, kuri jau senokai įstojusi, visi tik vokiškai arba angliškai kalba, Airija irgi prarado savo nacionalinį tapatumą. Bet taip nėra. Mes išėjome iš vienos priverstinės sąjungos. Atsivėrėme pasauliui, mums anglų kalba asocijuojasi su pažanga, ir blogybė turinčioje sąjungoje, bet vis dėlto čia yra nacionalinių valstybių margumynas. Tame margumyne net nesame mažiausi. Paskaičiavus pagal balsus, vieno lietuvių balso reikšmė balsuojant pri-lygsta trijų vokiečių balsams. Apie „suanglėje“. Mes nebūtume mažiau „suanglėje“, mes būtume amerikoniškai „suanglėje“, būtų-me labiau proamerikietiški. Noriu pabrėžti, kad nesu nusiteikusi prieš bendradarbiavimą arba partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, bet kultūrine prasme, manau, mums, lietuviams, yra kur kas ar-timesnė ES tautų kultūrinė tradicija ir galimybė mums ES vis dėlto turėti savo, kaip Lietuvos, kaip lietuvių tautos, poziciją, balsą ir galėti Bruselyje kalbėti lygiai kaip pat oriai lietuvių kalba su atskiru vertimu, kaip tai daro vokiečiai, prancūzai ar belgai.

joje, kuri jau senokai įstojusi, visi tik vokiškai arba angliškai kalba, Airija irgi prarado savo nacionalinį tapatumą. Bet taip nėra. Mes išėjome iš vienos priverstinės sąjungos. Atsivėrėme pasauliui, mums anglų kalba asocijuojasi su pažanga, ir blogybė turinčioje sąjungoje, bet vis dėlto čia yra nacionalinių valstybių margumynas. Tame margumyne net nesame mažiausi. Paskaičiavus pagal balsus, vieno lietuvių balso reikšmė balsuojant pri-lygsta trijų vokiečių balsams. Apie „suanglėje“. Mes nebūtume mažiau „suanglėje“, mes būtume amerikoniškai „suanglėje“, būtų-me labiau proamerikietiški. Noriu pabrėžti, kad nesu nusiteikusi prieš bendradarbiavimą arba partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, bet kultūrine prasme, manau, mums, lietuviams, yra kur kas ar-timesnė ES tautų kultūrinė tradicija ir galimybė mums ES vis dėlto turėti savo, kaip Lietuvos, kaip lietuvių tautos, poziciją, balsą ir galėti Bruselyje kalbėti lygiai kaip pat oriai lietuvių kalba su atskiru vertimu, kaip tai daro vokiečiai, prancūzai ar belgai.

vimo Europos Sąjungoje perspektyvos.

G.NAUSĖDA: Aš tikiu mūsų perspektyva. Net ir ES. Bet daug kas priklausys nuo mūsų pačių. Jeigu mes manome, kad ES yra upė, į kurią įšokime ir ji mus neša, ir mums nereikia stengtis nieko daryti, tai galime ir nusukti arba būti išmesti į krantą. Bet buvimas ES neatima prievolės galvoti savo galva ir stengtis savo šaliai padaryti gerus darbus, kuriuos galima daryti net ir būnant šitokioj nelygybė.

K.PRUNSKIENĖ: Mes, Lie-tuva, pagaliau turime suvokti save ne kaip ES naujokus, kurie išklauso į vyresniųjų valią ir balsą, o būti drąsesniems ir ryžtingesniems. Bet dėl to pirmiausia reikia suvokti savo interesus ir jų realizavimo būdą, išmanyti reikalus ir savo vidaus problemas, taip pat ES galimybes. Tada mums viskas eis kur kas geriau.

K.DAUKŠYS: Kaip ir kiekvienas žmogus, taip ir valstybės visą laiką turi teisę rinktis. Tai yra jų teisė. O dėl mūsų pačių ir ES, tai nėra kažkokia blogybė ar gerybė. Aišku, reikia turėti omeny, kad įstodami į bet kokią sąjungą, mes neprarandame savo galių ką nors spręsti, ir aš manau, kad Lietuva šiuo atveju yra tokio jaunesnio brolio išlaikoma. Mes turime patys saugotis, patys žiūrėti savo intere-sų, patys kovoti ir nenusileisti. Tai yra kur kas sunkiau, negu būti nepriklausomiems, bet to reikia siekti, kitaip nieko nebus. Ir reikia iš-naudoti viską, ką gali gauti geriausia iš tos ES.

R.PAULAUŠKAS: Jūs, p. Kazimiera, apie ES šnekate taip, kaip kad jūs norėtumėte, kad ji tokia

būtų. Bet kokia yra įvykių logika. Štai yra Europos Sąjunga, 27 valstybės. Ekonominė krizė parodė, kad, neturėdama bendro biudžeto, negalėdama reguliuoti biudžetinių santykių, šitos krizės ES greičiausiai neišvengs. Pagalvokite logiškai, ar gali egzistuoti kolūkis, kur 27 Taip, tai iš tikrųjų kelia nerimą, bet nemanyčiau, kad mes negalime puoseletį tautinės kultūros būdami ES nariais.

R.PAULAUŠKAS: Siek tiek apie bankus. Mes nebeturime lietuviškų bankų. Nacionalinės ban-kininkystės nėra. Yra tiktai lietu-viai, dirbantys užsienio bankuose. Jeigu mes būtume neįstoję į ES, šiandien galėtume reguliuoti daugelį visuomeninių santykių patys, kaip mums atrodytų naudingiau. Pavyzdžiui, emigracijos ir imigra-cijos reikalai. Galėtume patys nu-statyti proporcijas, ką tik norite, mes laisvi kaip suvereni, naciona-linė valstybė. Šiandien Lietuva negali savarankiškai nusistatyti daugelį visuomeninių santykių patys, kaip mums atrodytų naudingiau. Pati negali, nes Bruselio įstaty-mai yra viršesni už Lietuvos įsta-tymus. Ir dėl to, kai mums proce-sai pradės draskyti akis, pvz., dėl imigrantų, mes neturėsime jokių teisų ir galimybių varžyti jų srau-tų taip, kaip mažai mūsų tautai reikia. Nes mes atsiskakėme šitos teisės.

Paragė Živilė KVARACIJEJĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalgoris.org



Vasarai grįžęs į savo pamario kaimą, išgirdau naujieną, kad kaimyno sodybą nupirko kažkoks keistuolis klaipėdietis, daug laiko praleidęs Sibiro platybėse ir vienas įveikęs Karakumų dykumą.

Linas Julijonas JANKUS

Tik po geros savaitės jis įėjo į mano kiemą, ištiesė ranką ir tarė: „Esu Gintaras Paulionis, Baublio sodybos savininkas. Kadangi nesam anglai, tai niekas ir nepristato mūsų susipažinti. Jau seniai bendrauju su tamstos sūnumi Martinu, tai ir būkim pažįstami“. Žvitrios gilios akys, patempta ties apačia nosis, sausas kūno sudėjimas, kietas rankos paspaudimas.

Jo nupirkta sodyba buvo gana apiešta. Jos savininkas, senasis Baublys, jau ėjo aštuntą dešimtį. Žmoną jau buvo palaidojęs, retsykiais lankomas dukros, buvo keistuolis Pjaulių kaime, kuris prisiglaudęs ties tiesiu kaip plentas Vilhelmo kanalu, daugiau nei prieš šimtą metų kastu belaisvių prancūzų. Tyliais vakarais kanalas meta juodus medžių šešėlius į save, perkirtęs senąją Klišupės upę, kurios nendres siūbuoja pamario vėjas.

Nidos sklandymo mokyklos auklėtinis prieškaris, mūsų aviacijos pradininkų bičiulis, sunkiais karo ir pokario metais susijęs su rezistencijos pogrindžiu, partizanų ryšininkas. Savotiškas Kola Brejonas, optimistiškas, guvaus proto, nenulūdęs, kad neišsipildė jaunystės svajonė tapti aviacijos karininku.

Gintaras sodybą nupirko su visu Baubliu, palikęs jam teisę gyventi iki pat mirties. Tai buvo geras sprendimas, sodyba nebuvo vieniša, kai Gintaras grįždavo į Klaipėdą rūpintis savo šeima. Nieko negriovė, bet darė viską iš esmės: prie senojo tvarto prijungė pigiai pirktus brokuotus blokus, kantriai su jam būdingu kruopštumu apmūrijo juos skaldytais akmenimis, mat norėjo, kad naujas pastatas darniai įsiliėtų į natūralią aplinką.

Čia, tik iš dalies baigtame garaže, ir buvo statomas jo laivas. Ilgai naktimis negesdavo šviesa. Mačiau, kaip nuo stapelio ir pirmų špantų aiškėja laivo korpusas, aiškiai jūrinis, nors mažytis. Buvo aišku, kad jį valdys vienas žmogus.

Kai Gintaras pavargdavo dirbti, ateidavo į svečius, gerdavome aromatingą arbatą, kurią tik jis vienas čia mokėjo taip plikyti, pasakodavo



Asmeninio albumo nuotr.

► **ATMINIMAS.** Gintaras Paulionis prieš lemtingąjį žygį

Nugalėtojas

apie savo klajones, ir aiškiai formavosi nauja jo svajonė įveikti Baltiją. Birželio 28 d. jis išplaukė. Tai buvo 1994 metai.

Sunku man vertinti šią asmenybę, tuo labiau kad ji jau įėjo į Lietuvos jūreivystės istoriją. Nėra kito žmogaus, taip „pasivaikščiojusio“ po Baltijos jūrą.

Išdrįsti tai daryti atrodė šventvagiška. Mano įtikinėjimai jo neveikė. „Gintarai, nori mirties, šok nuo Pjaulių tilto“, - sakydavau. Jis pykdavo. Pats sumanymas man atrodė nerealus, nors aš ne vieną parą praleidau Baltijoje prie jachtos „Dailė“ vairo per štormą ir štilį. Būti vienam mažyčiame laivelyje, lyg sukaltam karste. Sekiau kiekvieną žinutę apie jo odisėją. Ir tikrai rudenėjant, tykiais pamario vakarais pamanydavau: pasisėkė Gintarui, grįš jis įrodes sau, baigs statyti namą ir vėl svajos apie dar

► **Nėra kito žmogaus, taip „pasivaikščiojusio“ po Baltijos jūrą**

nebūtą ateities kelionę. Ir kai pačiau bangų išplautą jo laivą, suvokiau: jis atliko savo kelionę po Baltiją, grįžo ir jau palietė Lietuvos žemę. Bet likimas buvo negailestingas, štormo, kuris tą naktį atėmė šimtus gyvybių, banga parbloškė jį ir kūną atidavė po savaitės. Tik kūną, sielą paliko amžinybei.

Mažai kas tikėjo šios kelionės sėkme, bet ji įvyko. Atsimenu, kaip sunkiai Gintarui sekėsi ieškoti rėmėjų. Guosdavosi, bet kartu neprarado vilties. Mūsų realistiškai praktiškame verslininkų pasaulyje jis buvo visiškai nesuprantamas.

Bet ar realistai kada nors suprato Koperniko, Galilėjaus ar Dariaus su Girėnu gyvenimo tikslą? Svajotojai ar atradėjai jiems trukdė ir trukdo kaupti gėrybes. Taip, Gintaras Paulionis tapo vieninteliu ano šimtmečio Baltijos jūreivystės istorijoje, įamžinusiu Lietuvą. Joks švedas, vokiecis, danas, estas ar kitas vikingų palikuonis nepadarė to, ką atliko Gintaras.

Nuo lemties nepabėgsi. Dažnai pagalvoju: kodėl jis pirko sodybą iš mano kaimyno Stanislovo Baublio, kuris jaunystėje pakilo ties Nidos kopomis mažiūčiu sklandytuvu ir patyrė tą nelemtą baimės ir džiaugsmo pojūtį: „Aš skrendu, aš pakilau aukščiau žemiškų gėrybių, tos kasdienybės, su kuria taip noriai taikstosi praktiškesnis žmogus“. Visi turtai, gėrybės, sotus gyvenimas netenka savo prasmės, kai tu pakyli aukščiau ir kaip paukš-

tis sklandai erdvės platybėse. Ta platybė Gintarui tapo Baltija.

Skaidu buvo žiūrėti į jo rankomis statytą, audros suniokotą mažytį laivelį. Lentos, juosiančios laivo pirmagalį ir paskuigalį, jūreivių vadinamos foru ir achteriu, buvo tvirtos, pats laivas darė nugalėtojo išpūdį, tik jo apačia liudijo baisingą tos audros lemtį. Matyt, šverto šulinys, kurį jis pats kruopščiai virino iš nerūdijančio plieno, ir laivo dugne sudėtas metalinis balastas buvo nelemti tos audros sąjungininkai. Tai mano išmąstymai, nuojauta, kaip galėjo būti. Tiesą žino tik vienos Baltijos bangos.

Žiūriu į neramų Gintaro žvilgsnį nuotraukoje, darytoje Kopenhagoje. Tai paskutinė jo nuotrauka. Žvilgsnis liūdnas ir tikras, žvilgsnis, kuriame atsispindi pergalės džiaugsmas ir kovos netektis. G.Paulionis liko mums kaip tikėjimo kažkuo daugiau pavyzdys. Gerai, kad klaipėdiškai priglobė jo laivą ir šis taps Jūrų muziejaus dalimi. Jis - mūsų didelių siekių, vilties pėdsakas. Ir ne vienas aš, matyt, pagalvoju, kad jo žygdarbių reikėjo įvertinti ryškiau: jo palikai gal turėjo atgulti Koppalyje šalia kapitono Liudviko Stulpino. Tuo labiau kad išvykdamas iš mažytės Kristijanso salos, atsisveikindamas svečių knygoje jis įrašė paskutinį savo įrašą: „Laivo „Alfredas Jensenas“ skiperis“. Toji baltui šventa Koppalio vieta turėtų tapti lietuvių jūreivystės panteonu, pagerbiančiu paaukojusius savo gyvybes.

Gerai, kad G.Paulionio miesto gyventojai įamžino jo atminimą Danės pakrantėje simboliu - skulptūra (knechtu). Bet vėl tas nelentmas mūsų nerangumas, kaip S.Baublys sakė, „kodėl mes, lietuviai, sugebam tik garbingai palaidoti, pripažįstam žmogų, kai jo netenkam? Lietuvos krantas jo nelaukė, apie šį plaukimą nežinojo nei pasieniečiai, nei kitos tarnybos, laukė tik artimieji“. Dabar telieka apgailestauti. Tik ar atsiras rėmėjų, kurie aukos nelengvai uždirbtus pinigus, pagerbdami G.Paulionio tikslą ir atminimą?

P.S. 1999 m. birželį pakartotas sėkmingas plaukimas kanoja. Vytautas Žalys, Audronis Skurvydas ir Vytautas Germanavičius.

2010 m. birželį sėkmingai pakartotas plaukimas jūriniais kajakais: Paulius Paulionis, Marius Norvaišas, Domantas Laukevičius. Projektas vadinosi „Dėl tavęs perplauksiu jūrą“.

Bičiulių ir rėmėjų pastangomis planuojama paminkliniu ženklų įamžinti Gintaro Paulionio (menurimstančios sielos žmogaus) atminimą Pjaulių kaime, prie Vilhelmo kanalo, ties Klišupe.



► **ŽYGIS.** Prieš akis - Baltijos platybės